

Tilan lampaat
hoitavat maisemaa
ja tuottavat villaa
ja lantaa. Eeva-Stiina
rapsuttelee Rayyiq-
nimistä lammasta,
kaksi muuta ovat
Ruis ja Rûqqa.

”Omavaraisina olemme VAPAITA”

Pertteliläinen Eeva-Stiina Lönnemo kasvattaa puolisonsa kanssa lähes kaiken ruuan itse. Pariskunta pärjää, vaikka ilmastonmuutos etenisi ja kauppojen ruokatarjonta vähenisi.

TEKSTI VIRPI MELLERI KUVAT KATRI LEHTOLA

Juhannusyönä puutarhaan rymisteli peura, joka söi lamopinaatit, fenkolit ja rivin härkäpapua. Seuraavana yönä **Eeva-Stiina**, 60, ja **Paula Lönnemo**, 53, olivat valmiudessa ja ajoivat peuran tamburiinia lyömällä pois. Eläin käväisi vielä kolmantena yönä.

– Se sihisi meille ja me sihisimme takaisin. Sen koommin peuraa ei ole näkynyt. Nykyään puutarha on myös aidattu, Eeva-Stiina kertoo.

1,5 hehtaarin pientilalla Perttelissä naiset viljelevät luonnonmukaisesti lähes kaiken ruokansa itse, ja vain öljy, jauhot, kahvi ja viini pitää ostaa. Toki joskus kaupasta hankitaan pastaa ja alennuksesta luomujauhelihaa, mutta pääsääntöisesti tila on omavarainen.

Punaisen puutalon ympärillä kasvaa noin 40 ruokakasvilajia, pihalla käyskentelee maatiaiskanoja ja puupelto tuottaa energiaa. Kesäisin energiaa saadaan myös katolle asennetuista aurinkopaneeleista jopa niin paljon, että sähkölasku on osan vuodesta miinusmerkkinen. Ylimääräinen energia kulkeutuu sähköverkon kautta muille ekosähkön tilaajille.

Naiset harrastavat jonkin verran myös vaihtotaloutta. Esimerkiksi mustikat on usein maksettu pavuilla.

MUUTOS ON TAPAHTUNUT

Maailma ei ole enää entisensä. Ilmastonmuutoksen takia luonto käyttäytyy arvaamattomalla ja huolestuttavalla tavalla. Eeva-Stiina on viljellyt yli 40 vuotta, mutta hänestä tuntuu, ettei mihinkään voi enää luottaa.

– Jos keväällä tulee lämpöaalto, taimet kasvavat ikkunalaudoilla hurjaa vauhtia ja ne on pakko siirtää kasvihuoneeseen tai ulos maahan. Sitten tulee halla ja kasvu pysähtyy. Kohta iskee kuumuus ja kuivuus, jonka seurauksena omenat putoavat puista. Meillä jouduttiin viime vuon-

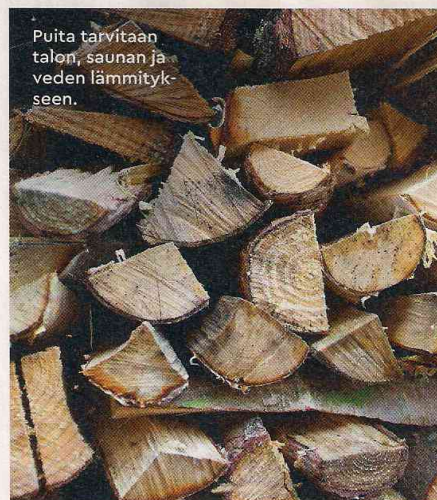
Kasvihuoneessa kasvavat kurkut, tomaatit, viinirypäleet ja basilika.

Omien kanojen munista tulee maukas munakas.

Puita tarvitaan talon, saunan ja veden lämmitykseen.

”Uskon, että ihminen on luotu elämään omavaraisesti, paikallistaloudessa” Eeva-Stiina Lönnemo sanoo.

na kärräämään kottikärryittäin raakoja omenoita kompostiin, Eeva-Stiina kertoo.

Kuivuuden seuraukset näkyivät viime kesänä koko Suomen viljalsodossa: se oli pienin 26 vuoteen.

Omenaa lukuun ottamatta kasvit ovat pärjänneet Perttelissä hyvin myös kuivina kausina, sillä kasteluvettä on pumpattu pihapiirissä sijaitsevasta lammesta.

Puutarhassa kasvatetaan kaikenlaisia kasveja sekaisin eikä penkissä viljellä koskaan samaa lajia peräkkäisinä vuosina. Tällainen luomuviljelyn peruseriaatteisiin kuuluva vuoroviljelykin vahvistaa satoa.

Omavaraisuus on osaltaan varautumista aikaan, jolloin kaikkea ruokaa ei ehkä saada enää helposti kaupasta. On tiedossa, mitä tapahtuu, jos esimerkiksi ruokakasveja pölyttävät mehiläisten joukkokuolemat

jatkuvat. Yli kolmannes maailman sadosta voi jäädä saamatta.

KÄDET MULLASSA

Lönnemon pientila on oma kompakti ekosysteeminsä. Eeva-Stiina tarpoo pihalla kumisaappaissaan ja esittelee kierron osasia. Kolme lammasta tuottaa villaa ja lantaa, mutta ne pitävät myös maiseman auki syömällä aluskasvillisuutta.

Tilan entisten omistajien istuttama koivumetsikkö kasvaa vanhassa, ravinteikkaassa peltomaassa niin nopeasti, että sitä harventamalla saadaan polttopuut, joilla talo, vedet ja puuhella lämpenevät talvisin. Kukanniityiltä ja heinäpeltolohkolta korjataan osa eläinten talven heinistä.

Tuolla on maakellari, jonka viileydessä juurekset säilyvät hyvin. Tuossa komposti, joka kypsyyttää jätteen >>

PITÄÄKÖ VARAUTUA RUOKAPULAAN?

OMAVARAISUUDELLA ja nuukuudella on Suomessa pitkät perinteet. Esimerkiksi Martta-yhdistyksen ajatukset tuhlaamisen välttämisestä ja kädentaitojen merkityksestä ovat vahvaa suomalaista perinnettä.

– Yksilölle omavaraisuus hyväksytään, mutta kovan taloustieteen ydin vierastaa ajatusta ja pitää sitä jopa kirosanana, kertoo kauppatieteiden tohtori, kestävän talouden tutkija **Timo Järvensivu**. Hän myös opettaa kestävää liiketoimintaa Aalto-yliopiston Kauppakorkeakoulussa.

Vallalla oleva taloustiede on jo pitkään perustunut ajatukseen erikoistumisesta: tavaraa voidaan valmistaa ja ruokaa kasvatetaan massatuotantona, jolloin hinta alenee. Haittapuolena on, että ihmiset ja valtiot menettävät kyvyn elää omavaraisesti ja riippumattomasti.

Yksipuolinen talous on haavoittuva ja irrallaan luonnon monimuotoisesta kiertokulusta. Tutkijan mukaan monimuotoinen

ja yhteisöllinen omavaraistalous on usein sitkeämpi ja kestävä paremmin shokkeja kuin yksipuolinen talous.

Monissa maissa vietetään vuotuista ylikulutuspäivää eli päivää, jolloin kulutus ylittää meneillään olevan vuoden osalta maapallon kestäkyvyn. Tänä vuonna suomalaiset olivat käyttäneet oman osansa maapallon luonnonvaroista 5. huhtikuuta.

Miten tärkeää olisi alkaa varautua hetkeen, jolloin esimerkiksi polttoöljyn käyttö on lopetettava, mehiläiset katoavat tai afrikkalaiset päättävät lopettaa viljelyn muualle maailmaan? Tuleeko meille vielä ruokapula? Timo Järvensivu muotoilee vastauksen näin:

– Vaikka löytäisimme teknologiset ratkaisut ilmastomuutoksen hoitamiseen, talouden rakenne tulee muuttumaan. Me emme voi enää syödä, liikkua ja asua samalla tavalla kuin olemme tähän asti tehneet.

lannoitteeksi ja pitää maan elävänä. Tällä tilalla ei ole sisävessaa, vaan myös ihmisten henkilökohtainen jäte päättyy huussista kukkamaille.

Tilan pihapiirissä luonnonkierron näkee konkreettisesti. Kun eläin laiduntaa, ryteikkö muuttuu upeaksi kukkaniityksi, joka puolestaan houkuttelee hyönteisiä, lepakoita, sudenkorentoja, lintuja ja sammakoita. Monipuolinen luonto voimistaa maata ja tuottaa hyvän sadon.

- Kun elää puolet vuodesta kädet mullassa, ymmärtää olevansa osa luontoa ja suurempaa kokonaisuutta, Eeva-Stiina sanoo.

Viljely ei ole koskaan ollut hänelle pelkkä puutarhaharrastus. Eeva-Stiinalla oli ympäristöasioista tietoinen jo lapsena ja hän osasi 10-vuotiaana kaataa tiskivedet maaperään, ei suoraan mereen. Tieto ympäristönsuojelusta oli kuitenkin vielä aika ohutta.

- Isäni upotti käytetyt säilykepurkit mereen. Kun purkit täytti vastatulessa, ne opposivat hyvin. Isä oli suuri luonnon ystävä ja hänen mukaansa oli ympäristöteko, etteivät purkit noussut pintaan, Eeva-Stiina muistelee.

Varsinaisen herätyksen hän koki parikymppisenä tutustuttuaan Rooman Klubin julkaisemaan *Kasvun rajat*-raporttiin. Ympäristökirjallisuuden klassikoksi noussut raportti varoitti, että maapallon luonnonvarat eivät riitä rajattoman kasvun tavoitteluun. Vaikutuksen teki myös Rachel Carsonin kirja *Äänetön kevät*, joka kertoi ympäristömyrkköjen aiheuttamista lintukuolemista. Eeva-Stiina on siitä lähtien pyrkinyt omavaraisuuteen ja elämään tasapainossa luonnon kanssa.

Lönnemon pientilaa Eeva-Stiina on pyörittänyt puolisonsa kanssa 17 vuotta ja he molemmat toimivat aktiivisesti Suomen Kohtuusliikkeessä. Kohtuusliikkeeseen kuuluu eri alojen tutkijoita ja yksittäisiä aktiivisia kansalaisia, jotka pyrkivät herättämään keskustelua ympäris-

OPPIA OMAVARAISUUDESTA

MISÄ MODERNIIN elämään tottunut ihminen voisi opetella omavaraiseksi? Omavaraopiston ensimmäiset kurssit starttaavat Valtimon Rasimäellä ensi keväänä yhteistyössä Kainuun opiston kanssa. Kurssilla keskitytään rakentamiseen, jotta väentupa, huussit ja muut tarvittavat rakennukset saadaan valmiiksi. Varsinainen puolivuotinen koulutus alkaa keväällä 2021.

- Koulutus kattaa viljelykierron eli aloitamme kevätkylvöistä ja lopetamme syksyllä sadonkorjuuseen. Viljelemme suomalaisia juureksia ja palkokasveja. Viljelyn ohella tutustumme esimerkiksi keräilyyn, säilöntään, leivän leipomiseen ja rakentamiseen, kertoo Omavaraopiston toinen perustaja ja pääopettaja **Maria Dorff**, joka vetää hanketta yhdessä miehensä **Lasse Nordlundin** kanssa.

Kurssi on tarkoitettu kaikille kotitarveviljelystä, käsitöistä ja luonnosta oleilusta kiinnostuneille. Hankkeeseen on saatu Euroopan unionin Leader-rahoitusta, jota myönnetään maaseudun kehityshankkeisiin.

Lisätietoja: omavaraopisto.fi

tön kannalta kestävän yhteiskunnan rakentamisesta.

Lönnemon tilalla ei pelätä yllättävää ekokatastrofia, sillä Eeva-Stiinan mukaan me elämme sitä jo. Omavaraisesti ja kohtuullisesti eläminen on naisten tapa ottaa vastuuta ja kunioittaa luontoa.

- Tulemme näkemään isoja yhteiskunnallisia muutoksia, jos vanhaksi elämme. Toivottavasti murros tapahtuu rauhanomaisesti.

MYÖS RAHATÖITÄ TARVITAAN

Lönnemon puutalon keittiössä Paula Lönnemo tekee perunamunakasta. Siihen tulee omien kanojen munia

sekä oman maan sipulia, ruohosipulia, perunaa ja basilikaa. Lautasen reunalle hän pilkkoo kurkkua ja tomaattia. Vain kotimainen luomurypsiöljy on ostettu kaupasta.

Eilen paistoi aurinko, joten pieni sähkövarasto on täynnä: munakas

tirisee sähköhellalla ja kaupunkiin "rahatöihin" lähtevä Paula pääsi aamulla lämpimään suihkuun.

Paula on ammatiltaan pappi. Eeva-Stiina on työskennellyt muun muassa opettajana ja kanttorina.

Tällä hetkellä hän opettaa kansalaisopistossa luonnonmukaista kotitarveviljelyä ja tekee keikkaa hoivamuusikkona eli käy vanhainkodeissa laulattamassa vanhuksia.

Jos elää lähes omavaraisesti, kuinka paljon rahaa kuluu? Siitä naiset eivät puhu julkisesti. He eivät halua hankaloittaa palkkojensa puolesta taistelevien elämää, eivätkä he myöskään halua aggressiivista palautetta. Sellaista he ovat joutuneet valintojensa takia kohtaamaan.

- Me elämme pitkälti niin sanotun rahatalouden laidalla. Omavaraisuus merkitsee meille vapautta, luonnon rytmistä elämistä ja mahdollisuutta olla talvisin ammatitaktivisteja, jotka yrittävät muuttaa yhteiskuntaamme kestävämmäksi. Olen kiitollinen siitä, että Suomessa on mahdollisuus elää näin, Eeva-Stiina summaa.

Kesällä ja sadonkorjuun aikaan naiset tekevät tilallaan 12-14-tuntisia päiviä. Sunnuntait yritetään pyhittää levolle, mutta aina se ei onnistu.

Elämäntapa antaa paljon enemmän kuin vain ruuan pöytään.

- Olen terve ja onnellinen. Olen varmaan siksi pysynyt terveenä, että saan toteuttaa jotakin, mihin itse uskon, Eeva-Stiina sanoo. ●

**"TULEMME
NÄKEMÄÄN
ISOJA
MUUTOKSIA,
JOS VANHAKSI
ELÄMME."**

Kesällä tilalla on paljon työtä. Eeva-Stiinan ja Paulan ystävät ovat oppineet, ettei silloin kannata tulla kylään, ellei halua joutua hommiin.

Eeva-Stiinan mukaan luonto on tullut arvottomaksi. Kuumuus ja kuivuus vaikuttavat satoihin entistä useammin.

Perunamunakkaassa vain suola ja öljy ovat kaupasta.

Eeva-Stiina kerää mangoldia.